

Relacje międzyludzkie w wirtualnej przestrzeni internetu

Rafał Sowa

Instytut Socjologii, Uniwersytet Rzeszowski

al. Rejtana 16c, 35-959 Rzeszów

raffalsowa@wp.pl

Elżbieta Laskowska, Mariusz Kuciński (red)., 2010: *Internet a relacje międzyludzkie*. Bydgoszcz: Wydawnictwo UKW; stron 231.

Wirtualna przestrzeń internetu jako nowe zjawisko społeczne jest przedmiotem zainteresowania przedstawicieli różnych dyscyplin nauki. Jest ona przy tym ujmowana nie tylko jako nowe medium lub środek komunikacji, ale także jako nowy rodzaj przestrzeni i rzeczywistości społecznej.

Próbie spojrzenia na wielowymiarowy aspekt internetu podjęto między innymi w recenzowanej książce. Publikacja ta jest zbiorem artykułów, których autorzy skupiają się na roli internetu w procesie komunikacji interpersonalnej oraz zastanawiają się nad nieco ogólniejszą kwestią – w jaki sposób internet wpływa na przemiany współczesnego świata. Prezentowana książka nie usurpuje sobie prawa do oceny, czy internet jest szansą, czy zagrożeniem dla rozwoju społeczeństwa, ale raczej stanowi jeden z licznych głosów w dyskusji na ten temat.

Wspólnym rysem artykułów składających się na omawiany tom jest silne akcentowanie faktu, iż rozwój internetu nie tylko zdominował kulturę masową, ale też stał się ważnym czynnikiem przemian społecznych. Zmiany te są zjawiskiem wielowymiarowym i bezprecedensowym, któremu towarzyszy ambiwalentna ocena. Z jednej strony zwraca się uwagę, że sieć może pogłębiać izolację społeczną, ponieważ umożliwia ludziom funkcjonowanie bez naturalnych

interakcji, z drugiej natomiast strony podkreśla się, że internet pozwala na wchodzenie w liczniejsze interakcje nieograniczone przez czas i przestrzeń.

Publikację otwiera rozprawa Marka Robaka zatytułowana *Internet – od nowego medium do sieci społecznej*. Jest to niewątpliwie jeden z najciekawszych tekstów w zbiorze. Autor w bardzo interesujący sposób podważa powszechnie przyjmowany pogląd (obecny także w literaturze medioznawczej), iż internet jest kolejnym medium masowym, funkcjonującym obok prasy, radia i telewizji. Badacz, nazywając ten pogląd „błędem medialnym” (s. 12), zwraca uwagę, że tak ujmowany podział mediów nie jest wyczerpujący. Podkreśla on, że masowość internetu jako medium jest bardzo względna. Sieć unifikuje bowiem komunikację masową z komunikacją indywidualną, co ma duże znaczenie dla modelu komunikacji. Obecny dotychczas w mediach schemat komunikacyjny, oparty na dysproporcji między ważniejszym – będącym autorytetem – nadawcą oraz niekoniecznie krytycznym odbiorcą, w internecie nie obowiązuje. Ponadto interaktywność sieci sprawia, że każdy jej użytkownik może w dowolnym momencie stać się świadomym autorem lub niezamierzonym współautorem publikowanych treści. W związku z powyższym M. Robak zaznacza, że internet zakończył erę jednokierunkowej komunikacji, jedyną zatem szansą utrzymania przez pozostałe media silnej pozycji jest nie tyle dostarczanie treści czytelnikowi i widzowi, ile raczej umożliwienie odbiorcy tworzenie tych treści wspólnie z nadawcą.

W omawianym opracowaniu warto też zwrócić uwagę na tekst Michała Drożdża pt. *Podmiotowość człowieka w cyberprzestrzeni*, w którym autor skupia się na znaczeniu tożsamości jednostki w procesie komunikacji w internecie. Zaznacza on, że ważnym elementem interakcji internetowych jest proces konstruowania tożsamości użytkownika z tych informacji, które ujawnia on o sobie innym. Autor dowodzi, że – z jednej strony – „człowiek jest obecny i funkcjonuje w cyberprzestrzeni, nie tracąc w żaden sposób swojej obiektywnej, osobowej tożsamości, nawet wtedy, gdy uczestniczy w subiektywnych grach cyberprzestrzennych, zakrywających lub pozornie zmieniających jego tożsamość” (s. 86), z drugiej natomiast, że jednostka korzystająca z sieci konstruuje liczne tożsamości

lub ujawnia jedynie ich elementy, ponieważ ma możliwość wchodzenia w liczne interakcje oraz poruszania się w obrębie licznych kręgów społecznych.

Do ciekawszych tekstów zawartych w publikacji można zaliczyć również dwie rozprawy podejmujące zagadnienia związane z językiem internetu: *Językowy obraz człowieka w Internecie* Elżbiety Laskowskiej oraz *Język w Internecie* Grażyny Habrajskiej. W pierwszym z wymienionych artykułów można odnaleźć interesujące spostrzeżenia dotyczące zarówno sposobów językowego wyodrębnienia człowieka w komunikacji internetowej jako obiektu wypowiedzi, jak również sposobów językowego wartościowania człowieka i wyrażania wobec niego emocji. Autorka odwołuje się w swej pracy do bardzo szerokiej podstawy materiałowej, na którą składają się dwie grupy tekstów: wiadomości i komentarze. Na nieco inny aspekt języka w internecie zwraca uwagę G. Habrajska. Przede wszystkim swój wywód zaczyna od wprowadzenia wyraźnego rozgraniczenia między „językiem internetu” a „językiem w internecie”. Autorka zauważa, że jednym z ważniejszych kryteriów takiego podziału jest kod ikoniczny, który – z jednej strony – kompensuje mowę ciała niedostępną rozmówcom podczas interakcji internetowych, a drugiej natomiast sygnalizuje sytuację komunikacyjną, w której podczas kontaktu internetowego nie można uczestniczyć bezpośrednio. Badaczka omawia również funkcje nieliniowości oraz interaktywności tekstów internetowych, zwracając równocześnie uwagę na ścisłą zależność między nieliniowością, interaktywnością a intertekstualnością. G. Habrajska kończy swoje rozważania dość ciekawymi spostrzeżeniami dotyczącymi języka internetu jako możliwości rozwoju i jako zagrożenia.

Jednym ze słabszych punktów publikacji jest tekst Alicji Polewskiej *Internet jako miejsce tworzenia i integracji społeczności lokalnych*. O ile sam podjęty temat wydaje się bardzo interesujący ze względu na jego wielowymiarowość, o tyle jego realizacja nieco rozczarowuje, pozostawiając niedosyt. Czytelnik nie odnajduje w tym artykule żadnych odkrywczych tez i rzetelnych wyników, które wychodziłyby poza potoczną wiedzę ogólną. Ponadto autorka, mimo iż kilkakrotnie przywołuje w tekście wypowiedzi innych osób, nie podaje ani żadnych źródeł (!), ani spisu literatury na końcu tekstu.

Zbiór, mimo iż dotyka zagadnień głównie socjologicznych, jest w pewnym stopniu także interdyscyplinarny. Przesycony jest licznymi odniesieniami do różnych dziedzin wiedzy i nauki, co jest niewątpliwym atutem tej publikacji. Bez wątpienia można stwierdzić, że tezy stawiane przez poszczególnych autorów są ciekawe, a zagadnienia dotyczące podejmowanych problemów przeważnie szczegółowo omówione. Wpływ internetu na różne dziedziny życia społecznego ukazany w zbiorze bardzo dobrze odzwierciedla sytuacje znane z życia codziennego. Mimo wspomnianych wcześniej drobnych uchybień, publikacja jest naprawdę warta uwagi, zwłaszcza dla osób chcących zagłębić się w problematykę dotyczącą internetu w odniesieniu do stosunków międzyludzkich we współczesnym świecie, coraz bardziej ulegającym globalizacji. Lektura ta prowokuje do myślenia i skłania do dyskusji.

wpłynęło/received 16.03.2013; poprawiono/revised 18.03.2013.